

Balag 103

(PALL 103/10)

A

SZENT HÁBORÚ.

IRTA

✓ IMRIK PÉTER.

~~~~~  
Á r a 20 kr.  
~~~~~

10.

~~~~~
Budapest, 1877.

Nyomatott Goldstein Móránál, VII., országút 44.

DE BALLAGI GÉZA

OF BATHING

Századunk az idegesség százada. Ragadós betegség száll meg egyeseket úgy, mint nemzeteket, melynek symptomája a türelmetlenség. Gyors, rohamos alkotása és emelkedés mindenben, s ugyanoly gyors és rohamos alászállás és feloszlás. Gözerővel dolgozik a hir- és dicsőségvágy, ez a csapongó, lobogó lángu szenvedély, mely a közélet viszonyainak sokféleségében gazdag tápot találván, oly magasan csapkod, hogy ezreket perzsel le és emészt föl.

Az idegességnek testvére a türelmetlenség, mely megzavarja a lélek békés, harmonikus munkálkodását s a szellemerő természetszerű fokozatos fejlődését; felkölti az ábrándképeket és utopiákat, felkorbácsolja a szenvedélyeket; magasba kapaszkodó, ágaskodó aspirációkat teremt, melyek uralma alatt az egyén lázas szemekkel tekintvén körül a látkörben, közelnek tekinti a távot, elérhetőnek az alig, vagy épenséggel el nem érhetőt, s magasat ugorván; leesve nagyot zuhan, s nagyon kiabálván: elreked.

A türelmetlenség csiklándoz, mintha talpukat vakarnák. Menni, futni, rohanni szeretnénk s megyünk, futunk, rohanunk, mert különben unnók magunkat. Az unalom vele jár az idegesség- és türelmetlenséggel, ennek nyakára ül és hajszolja.

Europa ideges, türelmetlenkedik és — *unja magát*. Hűsítő kell a hevültnek, üdítő ital a bágyadtnak, — *látványosság az idegfeszült türelmetlenségnek*.

És a fehér cár vállalkozik erre. Beinvitálja Európát, s hosszadalmas hókusz-pókuszok közt a körtinát felrántván, kiugratja a kis Szerbiát a színre — *hintalovon*. Egy isono »Ah!« fogadja a katonás fiut, kivel megujul a mese, melyben az egér az oroszlánal ingerkedik. A hintalónak azonban az a rosz természete van, hogyha nagyon »Schwungba« hozzák, előre bukik.

Igy esett meg az eset, a kis Szerbiával is, ki az egyensulyt elvesztvén, lebukott s orrát betörte.

A skandalum nyilvánvaló volt. Sokan haragudtak érte, de egy sem oly epésen, mint maga az arrangeur, ki a porul járt dilettanst legalább egy időre menten el is csapta a társulattól — büntetésül.

Az előadás, bár sokba került, teljesen kárba veszett. A játszóznak pajtásai ép oly leverték voltak most, mint a mily lelkesedettek előbb. Az áldomást előre elkölvén, sópánkodtak utána, s tapsra készentartott tenyereiket ökölbe szoritottan zsebre dugván, hosszú orral hallgattak és balagtak el.

A kudarc rehabilitatiót kívánt!

Rikító színü, s még rikitőbb tartalmu plakátok eresztettek szét a szélrözsa minden irányában; teleszórták az ámuló és hiszékeny világ szemét porral, végig csiklandozták ingerével a vén Europa idegeit, háládatos anyagot szolgáltatva trics—tracsra, nagyvilági pletykára — és hirlapi kacákra. Europa hitte és vallotta s a világgal is elhitette, hogy nem engedi magát rászedetni; ismét nevetett az arrangeur kudarcán s a vallott kudarc után megújított erőlködésein — s a sajtó hűségesen fujta hozzá a nótát. A meghivókat kihordó küldöncnek mindenütt utilaput kötöttek a talpára, s örültek, hogy kijátszhatják a kijátszhatatlant, ki a kapufélfán kívül jót nevetett a balgaságon. Igy történt, így hahotáztak felette — és *Europa mégis elment az előadásra publikumnak!*

Elment és összefont karokkal nézi a *nemzetgyilkolást!* Mert nem vigjáték, véres dráma az, melynek lejátszása végett Europa keletén a szinpadat fölállították. Az elnyomott népek istentől felavatott védelmezője — ő mondja — a vallás- és emberszabadság előharcosa — ő hiszi — örökölt missió alapján előzőnli seregével a kelet — Duna partjait, hogy a pingált humanizmus és arculütött civilisa-

ció érdekében meggyilkoljon egy nemzetet, melyben több az egyenesség, mint a körmönfonság; több az őszinteség, mint a rafineria, több a jóakarát, mint a kapzsiság; melynek a jogtalanságot verik fejéhez — s orozva, hadüzenet nélkül megtámadják; melytől a modern civilizáció alapján reformokat követelnek, s hogy azokat ne foganatosithassa — a világalalom eszméjébe kapaszkodó szlávtörzseket uszítják ellene; melyet a modern állameszaládi kapocsba való belépésre szólítanak fel — s ágyuszóval kergetik vissza, midőn abba belépni szándékozik.

Ezt a hajrát, ezt a hajrát nevezi Oroszország szent háborúnak!

A békeszerető cár — ki az emberek százezreinek vétét nemzetek szabadságáért ontatja s a rubelek millióit nemzetek boldogságáért szórja ki — isten és a szent missió nevében huzott kardott, hogy a pogány igát megtörje — s otthon keresztényeket hurcol az ólombányákba, hogy ott a humanismust és civilizációt tanulják; keresztény népek élete és javainak biztosítása véget dulja a keleti Duna vidékeit — s otthon keresztény lengyeleket akasztat; szabadeszmék előharcosaként prédikál nyugatnak — s otthon kancsukával veri ki a szellemet.

Ezt a hajrát, ezt a hajrát nevezi Oroszország szent háborúnak!

És Európa mindezekre rövidlátó és nagyot hall!

Mert azt, mit a jelen és jövő civilizáció biztosítására közös erővel megakadályozni, illetőleg megvédelmezni kellene — mindnyájan szeretnék; mert nagyobb bizalmatlanság a barátságban, nagyobb leplezett feszültség a szomszédosságban, nagyobb gyengeség az erősségben aligha uralkodott valaha az európai hatalmak közt, mint korunkban. A barátság, melynek szilárdsága örökös megpecsételést követel, a semlegesség, mely a jelennél s az ország határainál tovább nem mer tekinteni s az óvatosság: mind-mind a bizalmatlanság, féltékenység és félelem szülöttei. Így nem akarják hallani az ágyudörgést, így nem akarják látni az öldöklést keleten, hogyha majd a dráma eselekménye teljesen kibonyolódik: a végén Konstantinápoly felett mindnyájan összeveszszenek.

Angliának — melynek keze legkevésbé van megkötve — politikája: a zseb; Németországé: a helyzetből jól felfogott óvatosság, a hallgatásig vitt semlegesség;

Franciaországé: a gloire és revanche, melyeknek szilajságát igen jó kocsis, a türelem zabolázza; Olaszországé: kucséber, a számokat nem ő rakja meg s mégis ő nyeri; Ausztriáé: ismeretlen — Oroszországé: a legismeretebb, — ez az arcátlanság politikája.

Anglia egy világrészhez sem tartozik, magában egy világrész. Európában csak Konstantinápoly sorsa érdekli, s e felett — bár semlegességi proklamációt hirdetett ki — éber szemekkel őrködik, s ha fenyegetve lesz, az egész Kontinenssel is megmérkőzik érte.

Németország többre becsüli, a mit nyert s inkább akarja megtartani, mint azt, mit nyerhetne; tudja, hogy a franciákkal határos, és igen jól ismeri őket Franciaország 1870-el kel fel és fekszik le; ez emléken kívül nélküle akár országok veszhetnek el, népek pusztulhatnak ki; nemzetekről csak annyiban vesz tudomást, hogy hiuságának tömjéneznek s majmolják — Olaszország tündérmesébe való; helyébe visznek ételt, italt; nem fárad érte; tud osztozkodni más haragjában s jó kedvében egyaránt annak ideje és módja szerint, s bizony kárát nem vallotta s nem vallja.

Ily ellen — és azonos érdekek azok, melyek Europa nyugati szerepvívő államait lekötve tartják, s melyeknek száalai annyiban Ausztriában futnak össze, mennyiben ha ez megmozdul, felrántja a leplet nyugati politikájáról, melyben a publicum ámulatára a néma megszólal, a jó barát megharagszik s az ellenség szövetséget köt; s a mi most hihetlennel, épen a nyugati államok hallgatása miatt hihetlennel látszik: kiszabadul a török a nyomás alól s az uralmon levő germán törzs az uralomra törő szláv törzsszel méri össze kardját — mondhatjuk — a világoralom felett; mert az a harc, mely most keleten kitört, csak előcsatája amaz élethalálos küzdelemnek, mely egy harmadik népfajnak: a turáninak megsemmisítésével, *a germán és szláv faj között a világoralomért vivatni fog.*

Europa történelme az árja népek történelme, melyhez a kelta, görög, római, german és szláv törzsek tartoznak. Az Európában élő másik népfaj, a turáni, csak a hunokban és törökökben nyilvánítá a világoralom eszméjét. Amazok — a hunok — a forrongás és világtörténelmi átalakulások korában szerepelvén s tőlök nyelv-szokás- és összetartozási érzetre különböző és önállóságra törő népeket vetvén uralmuk alá a confoederációban, a nagy hódító Attilával

sirba szállott hatalmuk is; és pedig nem annyira a trónkövetelő testvérek közt kitért viszály, mint inkább a nyugatromai birodalom végvonaglásával szemben független államalkotásra törekvő germán törzsek elszakaszkodása miatt; mert ezek a magukban hordozott állameszmét csak a hun birodalom megsemmisítésével érvényesíthették gyakorlatilag. — Emezek, a törökök, vallásuk, szokásaik és társadalmi életök által nyugattal összeütközésbe jöven, századokon át folytatott harcban sem tudták megvalósítani amaz eszmét: »hogy valamint egy Allah van az égben, úgy egy urnak kell lenni a földön is.«

Történelmi igazság, hogy ama korban csak a keresztény népek alkothattak maradandó államot, valamint az is, hogy az állam csak úgy vala biztosítható jövőre, ha a supremáciát gyakorló népelem a meghódított törzseket magába olvasztani törekedett, vagy kölcsönös engedmények és egymáshoz simulás által új nemzetet teremtett közös nyelv, szokás és intézvények alapján. A germán törzseknek ez mindenütt sikerült, az turániáknak sehol.

Pedig a fajgyűlöletet senki nem lobbanthatja a turáni néptörzs szemére; még a törököknél sem nemzeti jellemvonás volt az, hanem a Koránnak az egyént jellemében, gondolkozásában és érzelmeiben átalakító hatása alatt képződött, nem annyira a germán és török, mint inkább a mahomedán és gyaur ellentétességét állítván egymással szembe. De bár a turáni népeknél a fajgyűlölet — ha valahol nyilatkozott — nem származott s nem származhatott örökölt nemzeti jellemből — mert nem komolyabb értelem nélkül való az a mondás, hogy a magyar ellenséget is csak azért keres magának, hogy legyen, a kinek megbocsáthatson — nem kisebb akadály volt annak hiányában a meghódított nemzetekkel való egybeolvadás — és állami organizációnál: a *fajbüszkeség*. A mi egyfelől erény, érdem és támasz volt a létkérdésben, másfelől a megerősödés- és megszilárdulásnak vágta be oly sokszor utját, megnehezíté a conszolidációt s az államban való államalkotásokra irányuló aspirációknak szolgált forrásául a nemzetiségeknél. Közös jellemvonása, mondhatjuk nagy hibája volt mindig a turáni törzsnek, hogy a meghódított népeket nem tudta, vagy egészen elmulasztotta önmagába olvasztani. Nem tette, vagy nem mulasztotta pedig el ezt az általános emberi jogok megtagadásával — mert nemzetiségek elnyo-

mására irányuló politikáról nem lehet vádolni — *hanem az elhanyagolás és elbizakodottság által.* Nem törődött velök. Elmulasztotta biztosítani a meghódítottat, megtartani a megszerzettet, míg az elhanyagoltak fejére nőttek. Mindig jobban, könnyebben tudott szerezni, mint a megszerzettet megtartani. Mi magyarok különösen találhatunk elég példát erre történelmünkben, de társadalmi életünkben is. Alig van ország, mely a a természet oly gazdag kincsével bírna, mint hazánk, de a takarékosági ösztön hiánya miatt alig láttunk jelentősebb gyarapodást. Igaz, mindez könnyebben mehetett végbe a nyugati államokban, mert a közös törzsből való származás folytán könnyebben consokdá'ódhattak a különböző nemzetiségek egy állammá: de ha annyit el nem is érhattünk, hogy államunk minden alattvalója büszkén vallja magát magyar polgárnak, annyit könnyű szerrel — a fajbüszkeségből való egy kis leengedéssel — elérhettek volna őseink, hogy bennünket ne gyűlöljenek s ne törekedjenek államot alkotni államunkban. Áll ez mind, de sokkal hatványozottabb mérvben a törökre is, mert vallási fanatizmussal párosult.

Lelkesültebb, hirnévre vágyóbb alig van a turáni fajnál. Midőn a fegyver s nem a szellemi műveltség és anyagi jólét tevé hatalmassá az országokat, alig volt nála hódítóbb és erősebb, mert a physikai erőt a kebelben lobogó tűz nem kevésbé hatványozta, mint mai nap a tudomány. De e tűznek örökös lángolása, nem mérsékelte az ész által, elvégre is felemészté birtokosát. Ez is egyik oka volt a nagy hun birodalom feloszlásának. Ha az avarok felhagynak örökös kalandjaik-, pusztításaik- s hódításaikkal, ha a meghódított részeket nem csupán a dicsőségért, de az uralkodásért megtartani is törekszenek, nem irtja ki őket a germán. Ha a magyart Agostánál meg nem verik, ha több higgadtságot s józan belátást nem hoz magával Európába, mint rokonai, ha a kereszténység befogadásával nem lép a nyugati államcsaládi kapocsba: *nem hallanók ma a Duna-partjain Árpád nyelvét!*

Igy a magyar jól felfogva helyzetét a bizonytalanságból kibontakozott s megörösült nyugati államokkal szemben, miután azon okok megszűntek, melyek azokat gyengítették s ellene közös akcióban fellépni akadályozák — felhagyott rablókalandjaival, s az európai államcsaládok kapcsába lépven, nemcsak függetlenségét óvta meg mai napig,

de századokon át védőfala volt nyugat műveltségének, neki jutván a missió, ama műveltséget keletre általplántálni.

De sokkal fenyegetőbb a jelen, hogysen a mult dicősegein elédelegni s gyász lapjain elborongani időnk volna! Államok megsemmisülése- s alakulásából támadó világháboru közelsége riasztgatja a lelket, fenyegeti századok alkotásait. Nemzetek jövő sorsa felett vivandó harcnak magvát hinti el észak most keleten, melyből a szláv és germán világsatájának rémóriása fog kinőni. A közalgó véssnek tudata, mely az emberek lelkén elborong, csak rémletesbé lesz az által, hogy a germán törzsek között — bár világuralmok forog szóban — 1870 óta meghasonlás uralkodik, mely meghasonlás lőn épen felidézője a rémnek.

Elveszett a hun, kiirtva az avar, a halálítéletet végrehajtó pallos suhog a török felett — *s aztán mi következzünk!* Nem kevésbé gyűlölnék bennünket, mint a törököt, nem kevésbé szolgálunk gátul a világuralom eszméjének megvalósításában, mint az ozmán, nem kevésbé vagyunk árvák, magunkra hagyatva, mint a Balkán ura. Mi hullámoktól vert sziget vagyunk a népek világoceánján, melynek talapzatát nyaldossa, a vizár, széleit elszaggatja a hullámroham, szirtfokát ostromolja az orkán — míg a két hullám összecsap felettünk, s mint véssmadár fenyegeti Európát a nagy hódító jóslata: »az egész világ kozák lesz.« A sors, melyet most a Balkán felett huznak: *Ausztria-Magyarország sorsa*; az osztozkodás, mely a keleti birodalmat szét-darabolja: *Ausztria-Magyarország jövőjének képe*.

De míg a monarchia tulsó fele testvér népet talál nyugaton, mi nem találunk hazát, melyet magunkénak mondhatnánk, nem találunk népet, mely testvéreül fogadna. Lengyelország feldarabolásával vasgyűrű képződött körülöttünk, melyről mindenünnen ellenségek agyarkodnak felénk, s károgással jelzik a veszélyt, mint véssmadarak, hogy ha elhullottunk, lakmározást csapjanak felettünk!

Midőn Palacky, a nagy szláv történetirő meghalt, megbocsáthatlan tapintatlansággal dicselkedve jegyezték fel róla lapjaink, hogy ellenség létére elismerte a magyar nemzet bevándorlásának nagy jelentőségét Europa középkori configurációjában; hogy leplezetlenül bevallotta rólunk, miszerint a szláv nemzetek közé magunkat beékelvén, lehetlenné tettük a közép-europai szláv-törzseknek összbirodalommá alakulását. Eldicselkedtünk vele, emelvén kizáró-

lagosságunk mérvét, mert turáni nép vagyunk. Többet ártott pedig nekünk ama történetíró idézett mondása, mint valamennyi ellenségünknek fegyverei a multban. S mi ró-lunk mondott ítéletével eldicsekedvén, csak olajat öntöt-tünk a tüzre. Ha gyaláz, felforgatja vérünk, de ellensé-geinknek csak a dühöngésünk felett érzett káröröm marad; de eldicsérvén, a hizelgésnek vett ítélet fennen hangoztatá-sára fogaikat csattogtatják ránk elleneink. Jellemünkből folyik, s mindenesetre szép erényünk, hogy a rajtunk való szánakozásra felforr vérünk, fellázad büszkeségünk, s haj-landók, készek vagyunk sokszor e büszkeségnek feláldozni amaz elvet; iuxta legem moralem primum est officium ho-minis suam vitam conservare.

Hogy Palackynak igaza volt, Europa tudja; de a szlávok nem csak tudják, hanem értik s érzik, mert felje-gyezték. Mint Dariusz fülébe hangzott untalan: »emlékez-zél meg a görögökről«, ugy hangzik minden szláv fülébe mindéig: »emlékezzél meg a magyarokról.« A közép-euro-pai szlávbirodalom eszméjét csirájában elfojtotta a magyar beköltözés, századokra elodárván a harcot, mely a szláv és germán faj közt fog kitörni a világoralom felett — de más oldalról feléledt az! Mert bár az északi szláv törzsek egyesülésének eszméjét elfojtotta a mongol, s újból való felébredését a mongol uralom megszűnése után éber sze-mekkel kísérte Lengyelország, elég hatalmas lévén annak elfojtására — mégis felébredt az épen a lengyel királyság szétdarabolása folytán, még pedig fenyegetőbb alakban, mint valaha. Az árja népek valamennyi törzse volt már rugója Európában a világtörténelemnek, a szláv még nem. Oroszország készül Nagy Péter óta e szerepre; ő vette át a szláv népeknek világoralom alapítására kapott missió-ját. És e missiót beváltani készül Oroszország. Nagy Pé-tertől napjainkig minden újabb pénzforrás felkutatása, minden reform a hadsereg- és hadászatban, minden emel-kedés a tudományokban, minden fogás, rászédés, ámitás a diplomáciában ez eszme érdekében történt. Ez alapította Pétervárt, ez aratta a pultavai győzedelmet, ez hódította meg Németország határtartományait, ez ölte meg a len-gyel nemzetet, ez szülte 1828-at, 1854-et — *s ennek dia-dalaért borítja most az orosz lángba a Balkánt!*

És ez eszme minden oroszban él. Kész érte tünni a nyomort, elviselni a kancsukát, nélkülözni az alkotmányos-

ságot, sőt még az általános emberijogokat is. »Szentnek nevezi Oroszországot s hisz az orosz világbirodalom eljöveteleiben Honszeretetével a vallási érzelem párosul; azt hiszi, hogy isten az ő kedvökért van, s hogy minden szentjeivel együtt orosz kucsmát visel. Chamäkow jós dala, mely a prágai Hradzsint egy új szláv birodalom központjának jövendölé, az 1854-ki dunai hadjárat kezdetén általános feltűnést keltett.« S a helyet, hol lábát ama missió megvalósítására megvetette, akármely nemzet sem védi hősiesebben nála. A vallásos érzelem és vak engedelmesség, mely egész addig megy, hogy kommandó szóra beleöli magát százanként a Névába, meg az éghajlat — tudvalevőleg Oroszország legnagyobb két tábornoka Január és Február — megvédik tűzhelyét. S egy háboru esetén, mely a szent birodalmat fenyegetné, kész a nép falvait s városait felégetni, hogy az ellenség előrenyomulását megakadályozza. Egyenként száználomra méltó bárgyuság jellemzi az orosz katonát, de csapatban olyan mint a vas-ék, támadásban vitéz, a védelemben pedig legyőzhetetlen, mert egyedüli taktikája a védelem. Ha olyan erős, hatalmas és vitéz volna a támadásban is, mint a védelemben, rég megvalósította volna missióját.«

Nem félünk mi Oroszországtól — s való, hogy a mostani nemzedéknek nincs még oka a rettegésre; hiszen meg van állapítva a program: *előbb Törökország s csak aztán következünk mi!* Csak várjunk a sorjára, meghalhatunk mi is annak idején, ha majd az életet annyira meguntuk. Addig csak ringassuk magunkat illusiókban, piszkoljuk Oroszország hadseregét, mely közel 90 millió népességből kerül ki, oly népességből, melyből közel 55 milliót a nagy oroszok egységes törzse alkot, körülvéve rokonfajú apróbb népcsaládokkal, s melyből évenként 700,000 lép a katonaköteles korba. S e roppant néptömeget — tegyük hozzá — ugyanazon nyelv, ugyanazon vallás, ugyanazon erkölcsjelleg tömöríti.

De nem Oroszország hatalma száll sötét aggodalomként a mi lelkünkre; nem lakóinak millióitól, nem katonáinak százezreitől félünk — hisz magával az orosz hatalommal szemben Törökország győzelme iránt is bizonyos remény gerjedezne bennünk — helyzetünk, fenyegetett jövőnk, megszámlálhatlan elleneink agyarkodása, gyűlölködése, kielégíthetlen kapzsisága s viláгурalom eszméjétől

ágaskodó aspirációi azok, melyeknek tudata nappal elüz házunktól, éjjel nyugodni nem hagy. Nem nyugtatja meg a mi felzaklatot kedélyünket a lengyelek eshetőlegesen mozgalma, Vohynia fellázadása, vagy a Kaukaszban kitörhető forradalom — *hisz ezen öröklődések a germán törzsek közt támadt meghasonlás bizalmatlanság és szűkkeblőség miatt úgy sem fognak támogattatni*; nem csendesíti le a higgadságot már-már elvesztő forrongását érzelmeinknek azon tudat, hogy az orosz kölcsönre kölcsönt kénytelen felvenni, hogy az éghajlat és talaj nem kevesebb kárt tesz csapataiban, mint egy hadsereg, hogy a kétségbeejtő állapotban a lét- és nemlétért vivendő harcban a török elkecsereedett vallási fanatismussá növen, csudákat művelhet. Nem! Mi eddig gondolkoztunk és éreztünk s kombinációkat állítottunk fel kellő nyugodtsággal, *ma már kezdünk elkecsereedni*; önmagunk előtt szégyenlettük volna el magunkat, ha bizalmatlanság támadt volna keblünkben politikánk vezetői iránt; *ma már vádként kezdjük felemelni e bizalmatlanságot!* Nem bizunk a monarchia mindkét felét egyaránt fenyegető közös veszély elhárítására irányzott gondosságban, *s a gondosság őszinteségében!* Kételkedünk kormányon levő fiaink hazafiasságában, kételkedünk mostani fenyegetett helyzetünk közt legnagyobb biztosítékot nyújtó ama jelenségben, *hogy a külügyminister magyar!* — bizony-bizony csaknem önmagunkban is kételkedünk!

A félelem a veszélytől, mely nyugat civilizációját fenyegeti, e félelem kinyilvánítása, az arra való figyelmeztetés: *nem tüntethető fel, sem egy egy társadalmi osztály, sem egy párt privilegiumául!* Nem lehet, nem szabad a határainkon fenyegető veszély nagyságát *belső zavar és nyugtalanítás által növelni most egy magyarnak sem!* Nem szabad a bizonytalanságot nyugtalanossággá, a nyugtalanosságot elkecsereedetté növesztetni a *hazafiasság mérvének latolgatásával, előtérbe tolásával, partszempontból való kiaknázásával!* Nem szabad egy magyarnak sem a kedélyek felabajgatásával megingatni azt, »mi háromszáz év óta még nem volt: *hogy a külügyminister magyar!*«

Mióta az orosz átlépte a Pruthot, e lépésnek beállható következményével szemben nincs párt Magyarországon, mert valamennyi magyar együtt érez, együtt gondol egy érzelem egy értelem alatt. Nincs itt s nem is szabad, hogy legyen, ki magát hazafiasabbnak, »magyarabbnak«

mondja a másiknál. Annál veszedelmesebb az ezen érzellemmel való tüntetés; illetőleg e tüntetésnek felidézése olykép, hogy általa a bizalmatlanság ébresztetvén fel: a nemzet és a monarchia mintegy csoportokra szakaszkodott tüntettetik fel, minek folytán felüti fejét a gyanu s *forradalmi eszmék burjánzanak fel!*

Midőn az orosz manifestum kibocsátatott, mindnyájan aggodalmas szemmel tekintettünk Bécs felé, méltán kísérte az aggodalom tekintetünket mely csak növekedett, midőn az orosz-román convenció létesült, holott a kis Románia nem tette magától a mittett! s azon nyilatkozata, hogy a párisi szerződés elvesztette érvényét: *összefügg a berlini memorandummal!* Külföldi lapokból olvastuk a tapogatózást monarchiánk magatartását illetőleg s a hevesebb vérüekben lábrakapott a gyanu: kételkedni politikánkat vezető férfaink hazafiasságában. Hallottuk a kis Szerbia tiltakozását a területén levő keleti strategiai pontoknak török részről való megszállása ellen, holott az egész nem volt egyéb, mint provocáció a török részéről, hogy monarchiánkat beavatkozásra bírja. Sűrűn jelentkezett e provocáció szerb részéről, szutyongatva az orosz által, a török-szerb háboruban. Mi lármát csaptunk a szemtelenség miatt, de külügyminiszterünk békepolitikája megkimélt bennünket egy pár millió hiába való kidobásától.

Ma más okból marad eredménytelen a provocáció; az európai nyugati hatalmak közt megegyezés van, melynél fájdalom! legkevesebb szerep jut Franciaországnak, legnehezebb Ausztria-Magyarországnak, legkönnyebb, legkényelmesebb Olaszországnak, mely nem ad, csak vesz, nem áldoz, csak nyer. Ez államok közül Anglia és Ausztria-Magyarország léphet csak fel elhatározólag a keleti kérdés újabb hpazisában; az a vizen, ez a szárazon. Csak Anglia adhatja meg Gorcsakoff körjegyzékére a méltóvisszautasító választ. Az ott kihirdetett semlegességi proclamáció nem jelent semmit, minden értéke elveszvé a tapasztalható lázas hadi készülődések és a számításból soha ki nem hagyható angol keleti érdekek szemben. Emitt, ha kihirdettetik — mi várható — ép olykevés nyomatéka van, mint a Salisbury utódja által Konstantinápolyban tett szemrehányásoknak. Rémként ijesztget a hír, hogy monarchiánk Boszniát és Hercegovinát occupálni, illetőleg megszállni szándékozik. Mit nyerünk vele mi? Semmit. Többe kerül féken tartása, mint a mennyi hasznot

hajt s állami configurationk déli határa — a történelem bizonyítja — csak a Duna és Száva lehet. Mit nyer Ausztria? Szlavia lesz. Így is lakóinak 56%-a szláv. Nem azáltalunk eszközlendő hódítás, de az orosz hatalom terjeszkedésének megakadályozása lehet csak vezérelve a mi keleti politikánknak! De rémséges kérdés mi történjék egy átalán a déli szláv tartományokkal? Magukban sokkal nagyobb az egymás iránti féltékenység és gyengeség, hogy sem önjerejükből állammá consoladalódván, Oroszország befolyása alól kivonhatnák magukat. Ha az ozman hatalom alatt maradnak bármely alkotmányt adjon is nekik a török, míg Oroszország hatalma fennáll s ennek alapján felizgathatja őket — *nem nyugszanak*. Ha feldaraboltnak, Anglia a maga részét megvédelmezi, Oroszország magába olvasztja, de Ausztria-Magyarországban *államot alkotnak az államban*. Csak Lengyelország felállítására s a francia monarchia restaurációja oldalhatja meg a kérdést s adhat arra feleletet, vagy a mi szebb óhaj, de sokkal elérhetlenebb: az oroszoknak az Uralon túlra való szorítása Azsiába.

Ha Lengyelország fel nem daraboltnak, mit Ausztria beláthatlan következményübjök elhárítására keresztül vihetett volna — az orosz nem növekedik oly rémséges hatalommá; ha a porosz a franciát 1870-ben meg nem veri, nem állitana fel ma észak az ozman birodalom felett ítélő törvényszéket. Mindezek, fájdalom! factumok. A szakadás megtörtént a műveltségben szerepvivő nyugati germán államok közt; s a szakadás fokozza Oroszország erejét, kiszenezi reményeit, vakmerőbbé teszi a támadásban s elbizakodtabbá missiójának sikerében; nem haladna annyit egy millió katonával sem világoralomra törekvő útján, mintamennyit haladt Franciaország megveretése által. Sokat tehetett volna Ausztria - Magyarország 1870 ben, ha nem a hábozás lett volna politikája, mely már annyi szomszédos állam megszilárdulását idézte elő a multban. Sokat tehetett volna, hanem fél s nem azt kell vala tartania szem előtt, hogy a poroszok győzelme esetére — mint történt — kárát vallhatja a segédkeznyujtásnak. Hangzott ilyen hir keleti politikájáról is, hogy a török győzelem esetére ennek javára beavatkozik. Az alternativa másik fele újabb alternativa! az az, hogy az orosz győzvé, vagy e mellé áll, vagy semleges marad. Memde-monda lehet a többi; de a semlegességben orosz győzelem esetére mégis legtöbb valószínűséget találhatunk,

ha Ausztriának a multban követett politikáját tanulmányozzuk. Ahoz nem kell commentár.

Csakhogy napjainkban nem Ausztria-Magyarország politikája foroghat csak szóban. A keleti kérdésben *Magyarország közvéleményével, Magyarország parlamentjével is számolni, még pedig nagyon számolni kell!* S nem aggaszthat egy magyart sem parlamentünk e kérdésben való magatartása! Magyar lesz az, a nélkül, hogy a monarchia tulsó felét, s a két félnek a *pragmatica sanction* alapuló közösségből folyó közös érdekeit csak pillanatra is szem elől tévesztené. Magyarország rosztat nem kívánhat, még kevésbé akarhat a lajtántuliaknak, mert tudja, hogy ezzel csak önmagának kívánna, csak önmagának akarna rosztat. S midőn az ujabban felmerült azon hirrel szemben, hogy Monarchiánk csak Angliával egyidejüleg intervenial, méltó aggodalom- és panaszhangon szólal fel a sajtó, teszi ezt azért, mert a monarchia innenső felét közelebbről fenyegető veszedelmet, nem kisebb veszedelemnek tartja az örökös tartományokra!

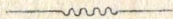
Angliának érdeke Konstantinápoly, de a mi érdekünk hazánk, monarchiánk. Anglia inkább nyerni, mint veszteni vél, *de mi csak veszthetünk!* Azon ponton, melyen Anglia jónak látja megtenni az óvintézkedéseket a terjeszkedő tűz ellen: *a mi házunk már éghet!* 200,000 ember összevonása Erdély fensikjån lehütené az északi hatalom égő képzelmeit, mérsékletre intené s fellebbentené a fátyolt Európáról!

Bizakodjunk — s jogunk van erre — hogy ama kérdésre: ki mellett vagy ki ellen? *Ausztria-Magyarország vitális érdekeinek mérlegelése alapján adatik meg a felelet!* Nem *simpathia* az egyik, s nem *antipathia* a másik nemzet iránt az, mi gondolatainkat vezérel, érzelmünket keserü ki-kitörésre készti: *hanem minenmagunk, monarchiánk érdekeinek, jövőjének féltése*; mely félelem azon mérvben növekedik, a mely mérvben az azt felidézõ hatalom erősödik s államunkat körülzárolja. Mi tiszteljük minden népnek szabadságát, szabadság után való törekvé-

sét — történelmünk a bizonyság — *de mindenek előtt és mindenek felett a minmagunkét megvédeni s biztosítani főfeladatunk és kötelességünk!* Bizakodjunk, hogy ezt épen úgy érzik, épen úgy értik és tudják Bécsben, mint Budapesten!

Bizakodjunk, higyük — s teljes jogunk van, hogy e hit e bizalom jogosultsága meghallgattassék — hogy hazánkfia állván külügyeink élén: *értéke szerint mérlegeli s mérlegelteti a magyar közvélemény jelentőségét!*

DE BALLYAI GEZA

